

ภูมิทัศน์ดนตรี ภาคเหนือตอนล่าง

ความหลากหลาย
บนรอยต่อ
ทางวัฒนธรรม

วิษณุ บุณรอด
ซีซนุพงศ์ อินทร์แก้ว

ภูมิทัศน์ดนตรี ภาคเหนือตอนล่าง

ความหลากหลาย
บนรอยต่อ
ทางวัฒนธรรม

วิชญ์ บุณรอด
ซีเชนุพงศ์ อินทร์แก้ว

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร
Naresuan University Publishing House
www.nupress.grad.nu.ac.th

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร 99 หมู่ 9 อาคารมหาธรรมราชา ชั้น 1 มหาวิทยาลัยนเรศวร
ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก 65000 โทร. 0 5596 8833-8836 E-mail : nuph@nu.ac.th
🌐 www.nupress.grad.nu.ac.th 📱 สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร 📧 @nupress

สงวนลิขสิทธิ์ ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 โดยสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร ห้ามทำซ้ำ ดัดแปลง เผยแพร่ต่อสาธารณชนไม่ว่าส่วนใด
ส่วนหนึ่งของหนังสือเล่มนี้ ไม่ว่าในรูปแบบใด ๆ นอกจากจะได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร เท่านั้น

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ National Library of Thailand Cataloging in Publication Data

วิบูลย์ บุญรอด.

ภูมิทัศน์คนตรีภาคเหนือตอนล่าง: ความหลากหลายบนรอยต่อทางวัฒนธรรม.- พิษณุโลก :

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2569.

272 หน้า.- (หนังสือ 36 ปี มหาวิทยาลัยนเรศวร).

1. ดนตรี -- ไทย (ภาคเหนือ). 2. เพลงพื้นเมือง -- ไทย (ภาคเหนือ). I. ชัยณรงค์ อินทร์แก้ว, ผู้แต่งร่วม. II. ชื่อเรื่อง.

780.9593

ISBN (e-book) 978-616-426-435-9

ราคา 260 บาท

พิมพ์ครั้งแรก กรกฎาคม พ.ศ. 2569

จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร

- วางจำหน่ายที่
1. ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330 โทร. 0 2218 9812
 2. ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ถนนงามวงศ์วาน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900 โทร. 0 2579 0113
 3. ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ถนนพระจันทร์ แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200 โทร. 0 2613 3899
 4. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร อาคารมหาธรรมราชา จังหวัดพิษณุโลก 65000 โทร. 0 5596 8833-8836

ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.ศรินทร์ทิพย์ แทนธานี • ดร.เดช บุญนา • ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.สุชาติ ปาฐกฤษ •
ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.อานันท์ กาญจนพันธุ์ • ศาสตราจารย์ ดร.วิวัฒน์ ชูทรงเดช

คณะกรรมการดำเนินงาน รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยพงษ์ สำเนียง • ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรินทร์ทิพย์ เลิศขลิบลุกล •
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิเชษฐ ศุภกิจวัฒนา • รองศาสตราจารย์ ดร.วิบูลย์ บุญรอด •
อาจารย์กฤษณะ โชติสุทธิ • อาจารย์อนันต์ ใจอินทร์

ประสานงาน ภัคศิณี เทิดสิทธิกุล

ฝ่ายขาย/การเงิน มลชา โพธิ์เงิน • วสันต์ มาสวาลี

ออกแบบปก สัญญา จันทา

ออกแบบรูปเล่ม สัญญา จันทา

พิมพ์ที่ บริษัท กูเอดส์ พรินท์ติ้ง แอนด์ แพคเกจจิ้ง กรู๊ป จำกัด 6/1 ซอยเสนาไทย 58 แขวงมีนบุรี เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร

สำนักพิมพ์นี้เป็นสมาชิกสมาคมผู้จัดพิมพ์
และผู้อำนวยการพิมพ์แห่งประเทศไทย
<https://pubat.or.th>

พิมพ์บน
กระดาษคุณภาพ เพื่อลดงานคุณภาพ
กระดาษบนสภาพแวดล้อม

กรณีต้องการสั่งซื้อหนังสือปริมาณมาก หรือเข้าระบบอัตโนมัติได้ฝ่ายจัดจำหน่ายสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร
โทร. 0 5596 8836 Email : nuph@nu.ac.th

สารจาก

ศาสตราจารย์ ดร.สุจินต์ จินายน

36 ปีแห่งการสถาปนามหาวิทยาลัยนเรศวร เป็นห้วงเวลาที่ทำให้เห็นพลังจากปณิธาน ความมุ่งมั่น และความร่วมแรงร่วมใจของบุคลากร นิสิต คิษย์เก่า ตลอดจนภาคีเครือข่ายจากทุกภาคส่วน ที่ได้ร่วมกันสร้างสถาบันแห่งนี้ให้เติบโตจากมหาวิทยาลัยขนาดเล็กในภูมิภาคสู่การเป็นสถาบันอุดมศึกษาชั้นนำที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ

หนังสือชุดที่ระลึกครบรอบ 36 ปี มหาวิทยาลัยนเรศวรนี้ ได้ทำหน้าที่บันทึกเหตุการณ์และรวบรวมความสำเร็จที่ผ่านมาเป็นประจักษ์พยานแห่งความทรงจำร่วมของประชาคมมหาวิทยาลัย เป็นเรื่องราวของผู้คน ความคิด ความฝัน และความเสียสละที่ได้หล่อหลอมอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยตลอดระยะเวลากว่าสามทศวรรษ

เมื่อหวนระลึกถึงช่วงแรกเริ่มของการวางรากฐานมหาวิทยาลัยนเรศวร เราต่างตระหนักดีว่าความสำเร็จที่ปรากฏในวันนี้มิได้เกิดขึ้นโดยบังเอิญ หากเกิดจากการมองเห็นโอกาสการวางแผนอย่างเป็นระบบ และความเชื่อมั่นว่าการศึกษา คือพลังสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน และความเข้มแข็งของประเทศชาติ การสร้างมหาวิทยาลัยมิใช่เพียงการก่อสร้างอาคารหรือจัดตั้งหลักสูตร หากคือการสร้างคน สร้างปัญญา และสร้างอนาคต และสิ่งสำคัญที่สุดประการหนึ่งของมหาวิทยาลัย คือเสรีภาพในการคิด การแสวงหาความรู้ และการแลกเปลี่ยนทางวิชาการ อันเป็นรากฐานที่ทำให้ปัญญาออกงาม และทำให้มหาวิทยาลัยสามารถรับใช้สังคมได้อย่างแท้จริง

ในวาระครบรอบ 36 ปีแห่งการสถาปนา ขอแสดงความชื่นชม
และยินดีกับประชาคมมหาวิทยาลัยนเรศวรทุกท่าน พร้อมทั้งขออำนาจ
คุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย ได้โปรดอำนวยพรให้
มหาวิทยาลัยนเรศวรเจริญรุ่งเรือง เป็นภูมิปัญญาของแผ่นดินที่ส่องแสง
แห่งความหวังให้สังคมไทย และดำรงไว้ซึ่งเสรีภาพทางวิชาการสืบไป

ศาสตราจารย์ ดร.สุจินต์ จินายน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยนเรศวร

พ.ศ. 2536–2544 และ พ.ศ. 2552–2560

สารจาก

ศาสตราจารย์พิเศษ เกษียร ณ.มณฑล สงวนเสริมศรี

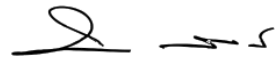
มหาวิทยาลัยนเรศวรที่พัฒนามาอย่างต่อเนื่องตลอดกว่าสามทศวรรษ เป็นช่วงเวลาแห่งการสังสรรค์ความรู้ ประสบการณ์ และคุณูปการที่มีต่อสังคมไทยมาโดยลำดับ จากสถาบันอุดมศึกษาที่ถือกำเนิดขึ้นเพื่อขยายโอกาสทางการศึกษาแก่ประชาชนในภูมิภาค มหาวิทยาลัยนเรศวรได้พัฒนาเป็นสถาบันการศึกษาชั้นนำที่มีบทบาทสำคัญทั้งด้านการผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

เมื่อข้าพเจ้าได้รับโอกาสให้เข้ามารับผิดชอบการบริหารมหาวิทยาลัยต่อจากคณะผู้บริหารรุ่นก่อนหน้า ภารกิจสำคัญประการหนึ่งคือการสานต่อเจตนารมณ์และวิสัยทัศน์ที่ได้วางรากฐานไว้อย่างมั่นคง พร้อมทั้งพัฒนามหาวิทยาลัยให้ก้าวทันต่อความเปลี่ยนแปลงของโลกวิชาการและสังคมในศตวรรษใหม่

ในช่วงเวลาดังกล่าว มหาวิทยาลัยได้มุ่งเน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการในทุกศาสตร์ โดยเฉพาะกลุ่มวิทยาศาสตร์สุขภาพ อันเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนากำลังคนด้านสุขภาพของประเทศ การขยายโอกาสทางการศึกษา การส่งเสริมงานวิจัย และการสร้างนวัตกรรม เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน สิ่งที่น่าภาคภูมิใจยิ่งกว่าความเจริญก้าวหน้าทางกายภาพ คือการเติบโตของทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของมหาวิทยาลัย คณาจารย์ บุคลากร นิสิต และศิษย์เก่า ล้วนเป็นพลังขับเคลื่อนที่ทำให้มหาวิทยาลัยนเรศวรสามารถดำรงความเป็นสถาบันแห่งปัญญาและคุณธรรมได้อย่างมั่นคง

ผลสำคัญประการหนึ่งคือ หนังสือที่นำเสนอองค์ความรู้
เนื่องในโอกาสครบรอบ 36 ปี มหาวิทยาลัยนเรศวรที่ท่านถืออยู่ในมือนี้
เป็นการรวบรวมเรื่องราวแห่งพัฒนาการ ความสำเร็จและผลึกทางปัญญา
ของประชาคมมหาวิทยาลัย ผลผลิตจากความมุ่งมั่นที่ร่วมกันสร้างสรรค์
สถาบันแห่งนี้ให้เป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติและสังคม

ในวาระอันเป็นมงคลนี้ ข้าพเจ้าจึงขอแสดงความชื่นชมต่อ
ผู้บริหาร คณาจารย์ บุคลากร นิสิต ศิษย์เก่า และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
ทุกท่าน ที่ได้ร่วมกันธำรงรักษาและพัฒนามหาวิทยาลัยนเรศวร ให้เจริญ
ก้าวหน้าสืบมา และขออำนวยการให้มหาวิทยาลัยนเรศวรยังคงยืนหยัด
เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่สร้างองค์ความรู้ สร้างคนดี สร้างปัญญา และ
สร้างคุณประโยชน์แก่สังคมต่อไปในอนาคต

ศาสตราจารย์พิเศษ เกียรติกร ดร.มณฑล สงวนเสริมศรี

อธิการบดีมหาวิทยาลัยนเรศวร

พ.ศ. 2544–2548 และ พ.ศ. 2548–2552

สารจาก

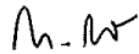
ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.กาญจนา เจารงค์

ในช่วงเวลาที่ผ่านมา มหาวิทยาลัยนเรศวรได้ก้าวผ่านหัวเลี้ยวหัวต่อสำคัญท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกอย่างรวดเร็วทั้งด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี เศรษฐกิจ และโครงสร้างประชากร มหาวิทยาลัยจึงต้องปรับตัวให้เท่าทันต่อบริบทใหม่ พร้อมทั้งรักษาอัตลักษณ์แห่งความเป็นตนเองให้มั่นคง การพัฒนาคุณภาพการศึกษา การส่งเสริมงานวิจัยและนวัตกรรม การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในระดับนานาชาติ ตลอดจนการปลูกฝังคุณธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม ล้วนเป็นภารกิจสำคัญที่มหาวิทยาลัยได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่คนรุ่นใหม่

เมื่อได้มีโอกาสบริหารมหาวิทยาลัยในช่วงเวลาดังกล่าว ภารกิจสำคัญคือการดำเนินงานตามนโยบายการพัฒนาประเทศด้านการพัฒนากำลังคน ผ่านการเปิดโอกาสทางการศึกษา การส่งเสริมกิจกรรมทางวิชาการ และการสร้างองค์ความรู้ในหลากหลายมิติ สิ่งที่มีสูงใจได้ประการหนึ่งคือ โอกาสทางการศึกษาตั้งแต่ระดับมัธยม ระดับปริญญาตรีจนถึงบัณฑิตศึกษา การเจริญเติบโตของประชาคม และศักยภาพของมหาวิทยาลัยนเรศวรเหล่านี้จึงเป็นที่ประจักษ์ในวงกว้าง การเดินทางของมหาวิทยาลัยนเรศวรจึงเป็นเสมือนสายธารแห่งปัญญา ที่ไหลต่อเนื่องไม่ขาดสาย

หนังสือชุดที่ระลึกครบรอบ 36 ปี มหาวิทยาลัยนเรศวร จึงเป็นอีกหนึ่งข้อพิสูจน์ถึงความมุ่งมั่นที่สั่งสมมาตลอดเส้นทางการพัฒนาเป็นหลักฐานแห่งความภาคภูมิใจของประชาคมมหาวิทยาลัยนเรศวรทุกคน และเป็นพลังสำคัญในการก้าวเดินสู่นาคตด้วยความเชื่อมั่น

ข้าพเจ้าขอแสดงความชื่นชมต่อคณะผู้จัดทำหนังสือที่ได้รวบรวมเรื่องราวอันทรงคุณค่าไว้เป็นมรดกทางปัญญา และความทรงจำร่วมของสถาบัน และขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัย ตลอดจนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ประชาคมเคารพนับถือ โปรดอภิบาลให้มหาวิทยาลัยนเรศวรเจริญก้าวหน้า เป็นแหล่งสร้างองค์ความรู้ คุณธรรม และกำลังคนคุณภาพของประเทศชาติต่อไป

ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.กาญจนา เจริญชัย
อธิการบดีมหาวิทยาลัยนเรศวร
พ.ศ. 2561–2565

สารจาก

รองศาสตราจารย์ ดร.ศรินทร์ทิพย์ แก่นธำนิ

ในวาระครบรอบ 36 ปีแห่งการสถาปนามหาวิทยาลัยนเรศวร มหาวิทยาลัยได้ก้าวเดินมาอย่างต่อเนื่องบนรากฐานของปณิธาน ในการสร้างปัญญา พัฒนาคน และรับใช้สังคม พร้อมทั้งมุ่งพัฒนาสู่ การเป็น “มหาวิทยาลัยเพื่อสังคมของผู้ประกอบการ” ที่ส่งเสริมให้บุคลากร และนิสิตมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กล้าคิด กล้าทำ และสามารถเปลี่ยน องค์ความรู้ให้เป็นคุณค่า เกิดประโยชน์ต่อเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพ ชีวิตของประชาชนทั้งในระดับภูมิภาคและระดับประเทศ มหาวิทยาลัย นเรศวรตระหนักดีว่าการสร้างอนาคตมิได้หมายถึงการละทิ้งอดีต ตรงกันข้าม การก้าวไปข้างหน้าอย่างมั่นคงนั้นจำเป็นต้องตั้งอยู่บนความ เข้าใจ ในรากเหง้าความเป็นมาของตนเอง เพราะผู้ที่รู้จักอดีตย่อมเข้าใจ ปัจจุบัน และสามารถออกแบบอนาคตได้เหมาะสม ทิศทางมหาวิทยาลัย นเรศวรถือกำเนิดขึ้นบนผืนแผ่นดินภาคเหนือตอนล่าง พื้นที่ที่มีประวัติศาสตร์ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาที่สั่งสมมาอย่างยาวนาน การทำความเข้าใจพื้นที่แห่งนี้จึงเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างองค์ความรู้ที่เชื่อมโยงกับสังคมและตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบัน

ภาคเหนือตอนล่างเป็นอาณาบริเวณที่มีความสำคัญทั้งในมิติ ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เป็นพื้นที่ รอยต่อที่เชื่อมโยงกับอาณาจักรสำคัญในอดีต อาทิ สุโขทัย ล้านนา ล้านช้าง อโยธยา และอังวะ อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ของหัวเมือง ฝายเหนือ เป็นชุมทางการค้า การคมนาคม และการป้องกันพระราช อาณาเขตในสมัยโบราณ หลักฐานทางประวัติศาสตร์ โบราณสถาน

ศิลปกรรม และวิถีชีวิตของผู้คนในพื้นที่ ล้วนสะท้อนให้เห็นพลวัตของสังคมที่มีชีวิต มีความหลากหลาย และมีความสัมพันธ์กับภูมิภาคโดยรอบมาอย่างยาวนาน

อย่างไรก็ตาม ประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาของหัวเมืองฝ่ายเหนือยังมีอีกหลายมิติที่ควรได้รับการศึกษา อธิบาย และเผยแพร่ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยเฉพาะมุมมองจากพื้นที่และจากชุมชน ซึ่งจะช่วยให้เราเข้าใจพัฒนาการของสังคม วัฒนธรรม และความเป็นรัฐในบริบทของความเปลี่ยนแปลงได้ลึกซึ้งมากขึ้น ในขณะเดียวกัน พื้นที่ภาคเหนือตอนล่างในปัจจุบันยังคงมีบทบาทสำคัญในฐานะพื้นที่เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สาธารณรัฐประชาชนจีน และสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา จึงเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงต่อการพัฒนาองค์ความรู้ นวัตกรรม และความร่วมมือในระดับภูมิภาค

หนังสือชุดที่ระลึกครบรอบ 36 ปี มหาวิทยาลัยนเรศวร จึงจัดทำขึ้นเพื่อรวบรวม ถ่ายทอด และเผยแพร่องค์ความรู้จากนักวิชาการของมหาวิทยาลัยนเรศวรในหลากหลายสาขา ทั้งด้านประวัติศาสตร์ และภูมิปัญญาของภาคเหนือตอนล่าง ตลอดจนผลงานวิจัยที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมในด้านมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี และวิทยาศาสตร์สุขภาพ หนังสือชุดนี้จึงมิได้เป็นเพียงบันทึกความทรงจำในวาระสำคัญของมหาวิทยาลัย หากยังเป็นหลักฐานของพลังทางปัญญาที่มหาวิทยาลัยนเรศวรได้สร้าง ส่งเสริม และส่งต่อให้แก่สังคมไทย

ในนามของมหาวิทยาลัยนเรศวร ขอแสดงความชื่นชมและขอบคุณคณะผู้จัดทำ บรรณาธิการ ผู้เขียน และผู้เกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ร่วมกันสร้างสรรค์หนังสือชุดนี้ด้วยความมุ่งมั่น ความวิริยะอุตสาหะ และความรับผิดชอบทางวิชาการ การสร้างความรู้จากรากฐานของท้องถิ่น และการนำองค์ความรู้ไปสร้างประโยชน์แก่สังคม ถือเป็นพันธกิจสำคัญของมหาวิทยาลัยนเรศวร สมดังปรัชญาของมหาวิทยาลัยที่ว่า “สืบสานให้สังคมไทยเป็นไทจากอวิชา”

ขอให้หนังสือชุดนี้เป็นแหล่งความรู้ แรงบันดาลใจ และมรดก
ทางปัญญาที่เชื่อมโยงอดีต ปัจจุบัน และอนาคตของมหาวิทยาลัยนเรศวร
ตลอดจนเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนสังคมไทยให้ก้าวหน้าอย่างมั่นคง
และยั่งยืนสืบไป

รองศาสตราจารย์ ดร.ชรินทร์ทิพย์ แทนธานี
รักษาราชการแทนอธิการบดีมหาวิทยาลัยนเรศวร

คำนิยาม

จากหน่วยบริหารจัดการทุนด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม
เพื่ออุตสาหกรรมแห่งอนาคต (บวท.)

ประวัติศาสตร์สมัยใหม่ไม่ได้เป็นเพียงการย้อนกลับไปศึกษาว่าอดีตเกิดอะไรขึ้น หากเป็นการทำความเข้าใจว่าผู้คน พื้นที่ ความทรงจำ และความสัมพันธ์เชิงอำนาจได้ร่วมกันก่อรูปสังคมไทยขึ้นมาอย่างไรในโลกที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วและเต็มไปด้วยความผันผวน การศึกษาประวัติศาสตร์ด้วยมุมมองใหม่จึงมิใช่เรื่องของอดีตเพียงอย่างเดียว หากเป็นฐานความรู้สำคัญของการเข้าใจปัจจุบัน และเป็นรากฐานสำหรับการมองอนาคตอย่างรอบด้าน

ในมิติเดียวกัน “ท้องถิ่น” มิใช่เพียงพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ หากเป็นพื้นที่ที่สะท้อนพลวัตของผู้คน วิถีชีวิต และอัตลักษณ์ทางสังคม การศึกษา “ภาคเหนือตอนล่าง” หรือ “หัวเมืองฝ่ายเหนือ” และ “ท้องถิ่น” ผ่านมิติของประวัติศาสตร์ วรรณกรรม และดนตรี จึงช่วยให้เห็นความหลากหลายของสังคมไทยจากฐานของผู้คนในพื้นที่ และทำให้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างท้องถิ่นกับสังคมไทยในภาพรวมได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น

หนังสือทั้งสามเล่มที่จัดพิมพ์เผยแพร่ในครั้งนี้เป็นผลงานที่เชื่อมโยงการศึกษาประวัติศาสตร์สมัยใหม่เข้ากับการทำความเข้าใจท้องถิ่นในหลายมิติ ได้แก่ 1) ท้องถิ่นนิพนธ์: เขียน “อดีตใหม่” ในประวัติศาสตร์ โดย รศ. ดร.ชัยพงษ์ สำเนียง 2) รุปรอยในถ้อยคำ: วิถีชีวิต ผู้คน และสังคมผ่านวรรณกรรมภาคเหนือตอนล่าง โดย อาจารย์ธนบัตร ใจอินทร์ และ 3) ภูมิทัศน์ดนตรีภาคเหนือตอนล่าง:

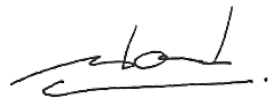
ความหลากหลายบนรอยต่อทางวัฒนธรรม โดย รศ. ดร.วิษณุ บุญรอด และ ดร.ชิษณุพงศ์ อินทร์แก้ว เป็นผลงานที่สะท้อนการบูรณาการองค์ความรู้จากหลายศาสตร์ เพื่อนำเสนอภาพของผู้คน สังคม และวัฒนธรรมในภาคเหนือตอนล่างจากมุมมองที่หลากหลาย องค์ความรู้ที่ได้ไม่เพียงเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการ หากยังช่วยเปิดมุมมองใหม่ในการทำความเข้าใจสังคมไทยร่วมสมัย และเป็นฐานข้อมูลสำคัญสำหรับการพัฒนาโยบายและการพัฒนาพื้นที่ในอนาคต

บพค. เชื่อมั่นว่า งานวิจัยขั้นแนวหน้าด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ มีบทบาทสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่างานวิจัยด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพราะองค์ความรู้เกี่ยวกับผู้คน สังคม และวัฒนธรรม คือรากฐานสำคัญของการออกแบบนโยบาย การพัฒนาพื้นที่ และการเตรียมความพร้อมของประเทศต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคต การสนับสนุนการวิจัยลักษณะนี้จึงสอดคล้องกับพันธกิจของ บพค. ในการผลักดันงานวิจัยขั้นแนวหน้าที่สร้างองค์ความรู้ใหม่ เสริมสร้างศักยภาพนักวิจัย และเชื่อมโยงผลงานวิจัยไปสู่การใช้ประโยชน์ทั้งในเชิงวิชาการ เชิงนโยบาย และการพัฒนาสังคมอย่างเป็นรูปธรรม

ผลงานชุดนี้เป็นผลผลิตสำคัญของ “โครงการต่อยอดการศึกษาวิจัยขั้นแนวหน้าด้านสังคม วัฒนธรรม และการเมืองในประวัติศาสตร์ สถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์และสังคมของหัวเมืองฝ่ายเหนือ” ภายใต้การสนับสนุนของ บพค. สำนักงานเร่งรัดการวิจัยและนวัตกรรมเพื่อเพิ่มความสามารถการแข่งขันและการพัฒนาพื้นที่ (องค์การมหาชน) (รวพ.) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 ภายใต้แผนงานย่อย N40 (S3P18) วิจัยขั้นแนวหน้าเพื่อรองรับความผันผวนทางสังคมในอนาคต ซึ่งให้ความสำคัญกับการสร้างความรู้ใหม่ เพื่อเป็นฐานในการมองเห็นความเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างรอบด้าน และสนับสนุนการเตรียมความพร้อมของประเทศในการรับมือกับความผันผวนในอนาคต

การจัดพิมพ์หนังสือชุดนี้ในวาระครบรอบ 3 รอบ 36 ปี
แห่งการก่อตั้งมหาวิทยาลัยนเรศวร จึงมีความหมายยิ่งกว่า
การเฉลิมฉลองวาระสำคัญของสถาบัน หากยังเป็นโอกาสในการเผยแพร่
องค์ความรู้ที่สะท้อนคุณค่าของประวัติศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรม
ของภาคเหนือตอนล่าง พร้อมทั้งสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดการศึกษา
ต่อยอดและการใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้เพื่อการพัฒนาประเทศ

บพค. ขอขอบคุณ รศ. ดร.ชัยพงษ์ สำเนียง หัวหน้าโครงการ
คณะนักวิจัย และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน ที่ได้ร่วมกันสร้างสรรค์
ผลงานวิจัยอันทรงคุณค่านี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือทั้งสามเล่ม
จะเป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการ ผู้กำหนดนโยบาย หน่วยงานภาครัฐ
ภาคประชาสังคม ตลอดจนประชาชนผู้สนใจ อันจะนำไปสู่การสร้าง
ความเข้าใจสังคมไทยบนพื้นฐานขององค์ความรู้ที่รอบด้าน เคารพ
ความหลากหลาย และต่อยอดสู่การพัฒนาประเทศอย่างสมดุล
และยั่งยืน

(ดร.นิรวัฒน์ ธรรมจักร์)

ผู้อำนวยการหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนากำลังคน
และทุนด้านการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา
การวิจัยและการสร้างนวัตกรรม
ปฏิบัติหน้าที่ผู้อำนวยการหน่วยบริหารจัดการทุน
ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่ออุตสาหกรรมแห่งอนาคต

คำนำ

ภาคเหนือตอนล่างเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญต่อความเข้าใจประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของสังคมไทยอย่างยิ่ง พื้นที่นี้ประกอบด้วยเมืองเก่า ลุ่มน้ำสำคัญ เมืองการค้า พื้นที่สูง ชุมชนชาติพันธุ์ และเขตชายแดนที่มีการเคลื่อนผ่านของผู้คน ความเชื่อ ภาษา พิธีกรรม และระบบเศรษฐกิจมาอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ในมิติของการศึกษาดนตรี พื้นที่ดังกล่าวยังไม่ได้รับการสังเคราะห์ในฐานะภูมิทัศน์ทางดนตรีที่มีระบบความหมายของตนเองอย่างเพียงพอ

หนังสือ ภูมิทัศน์ดนตรีภาคเหนือตอนล่าง : ความหลากหลายบนรอยต่อทางวัฒนธรรม จัดทำขึ้นเพื่อรวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์องค์ความรู้ทางดนตรีในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง 9 จังหวัด ได้แก่ พะเยา ลำปาง สุโขทัย อุตรดิตถ์ ตาก กำแพงเพชร พิจิตร นครสวรรค์ เพชรบูรณ์ และอุทัยธานี โดยมุ่งพิจารณาดนตรีในฐานะระบบความสัมพันธ์ระหว่างเสียง พื้นที่ ผู้คน พิธีกรรม ความทรงจำ อัตลักษณ์ และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม

แนวทางของหนังสือเล่มนี้มิได้มุ่งจัดทำสารานุกรมดนตรีพื้นถิ่น หรือรวบรวมรายชื่อดนตรีในแต่ละจังหวัดให้ครบถ้วน หากมุ่งเสนอกรอบการทำความเข้าใจดนตรีภาคเหนือตอนล่างในฐานะ “ภูมิทัศน์ดนตรี” ที่มีหลายระบบเสียงดำรงอยู่ร่วมกัน เสียงมังคละในงานบุญ เสียงล้อไถในชุมชนจีน เสียงเพลงพื้นบ้านริมลุ่มน้ำ เสียงแคนม้งและดนตรีพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ เสียงตึบแก้งในเพชรบูรณ์ ตลอดจนเสียงแตงวงและดนตรีงานชุมชนร่วมสมัย ล้วนเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่วัฒนธรรมที่มีพลวัต ไม่หยุดนิ่ง และไม่อาจอธิบายได้ด้วยกรอบศูนย์กลางเพียงด้านเดียว

หนังสือเล่มนี้เสนอว่า ดนตรีมิได้เป็นเพียงศิลปะการแสดงหรือมรดกทางวัฒนธรรมที่ควรถูกเก็บรักษาไว้เท่านั้น แต่เป็นปฏิบัติการทางสังคมที่ทำงานอยู่ในชีวิตของผู้คน ดนตรีทำหน้าที่ประกอบพิธีกรรมสร้างความทรงจำร่วม ยืนยันอัตลักษณ์ของชุมชน จัดวางความสัมพันธ์ทางสังคม เปิดพื้นที่ให้เกิดการมีส่วนร่วม และต่อรองกับอำนาจของรัฐ ตลาด สถาบันการศึกษา และเศรษฐกิจวัฒนธรรมร่วมสมัย

การเรียบเรียงหนังสือเล่มนี้อาศัยงานวิจัย เอกสารวิชาการ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย หนังสือ และหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง โดยให้ความสำคัญกับการใช้หลักฐานอย่างรอบคอบ ไม่สรุปเกินข้อมูลรองรับ และไม่เชื่อมโยงประเด็นทางประวัติศาสตร์ในลักษณะที่อาจทำให้เกิดข้อคลาดเคลื่อน ดนตรีพื้นถิ่นจำนวนมากมีระบบความรู้ที่ฝังอยู่ในการปฏิบัติ ครูเพลง ผู้ประกอบพิธี ศิลปินพื้นบ้าน และชุมชน จึงไม่ใช่เพียงแหล่งข้อมูล แต่เป็นผู้ถือครองและผลิตความรู้ทางวัฒนธรรมด้วยตนเอง

คณะผู้เขียนหวังว่าหนังสือเล่มนี้จะช่วยขยายพื้นที่การศึกษา ดนตรีให้เห็นความสำคัญของภาคเหนือตอนล่างในฐานะพื้นที่รอยต่อทางวัฒนธรรมที่มีเสียงหลากหลายและมีพลังทางสังคมดนตรีในพื้นที่นี้มีได้เจียบงัน หากยังคงเคลื่อนไหว ปรับตัว และสร้างความหมายใหม่ อยู่ตลอดเวลา การฟังเสียงเหล่านี้อย่างรอบคอบจึงเป็นส่วนหนึ่งของการทำความเข้าใจประวัติศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรมของหัวเมืองฝ่ายเหนือในมิติที่ลึกซึ้ง

วิษณุ บุญรอด
ชิษณุพงศ์ อินทร์แก้ว

กิตติกรรมประกาศ

หนังสือ ภูมิทัศน์ดนตรีภาคเหนือตอนล่าง : ความหลากหลาย
บนรอยต่อทางวัฒนธรรม เป็นผลจากการสังเคราะห์องค์ความรู้ภายใต้
โครงการต่อยอดการศึกษาวิจัยขั้นแนวหน้าด้านสังคม วัฒนธรรม และ
การเมืองในประวัติศาสตร์ สถานการณ์ปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคต
เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์และสังคมของหัวเมือง
ฝายเหนือ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย
และนวัตกรรม โดยหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนากำลังคน
และทุนด้านการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา การวิจัยและการสร้างนวัตกรรม
สัญญาเลขที่ B40G680013

คณะผู้เขียนขอขอบพระคุณหน่วยงานสนับสนุนทุนวิจัยที่ให้
โอกาสในการดำเนินงานวิชาการเกี่ยวกับพื้นที่หัวเมืองฝายเหนือ รวมทั้ง
ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญที่ให้ข้อเสนอแนะต่อแนวทางการศึกษา
การวางโครงสร้างหนังสือ การใช้หลักฐาน และการปรับนำหนักของเนื้อหา
ให้เหมาะสมกับลักษณะของงานหนังสือวิชาการ ข้อเสนอเหล่านั้น
มีส่วนสำคัญต่อการทำให้ต้นฉบับมีความรอบคอบและมีทิศทางที่ชัดเจน
ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณครูเพลง ศิลปินพื้นบ้าน ปราชญ์ท้องถิ่น นักดนตรี
ผู้ประกอบพิธี และชุมชนในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง ที่มีส่วนในการรักษา
สืบทอด และทำให้ดนตรีพื้นถิ่นยังคงดำรงอยู่ในชีวิตทางสังคมของผู้คน
ความรู้จำนวนมากที่ปรากฏในหนังสือเล่มนี้มิได้เกิดจากเอกสารเพียง
อย่างเดียว หากเกิดจากการทำความเข้าใจบทบาทของผู้คนที่ทำให้เสียง
ดนตรีเหล่านี้ยังมีความหมายในพื้นที่จริง

ขอขอบคุณนักวิจัยและผู้เขียนงานวิชาการที่ศึกษาเกี่ยวกับดนตรีพื้นถิ่น ดนตรีชาติพันธุ์ ดนตรีพิธีกรรม เพลงพื้นบ้าน วัฒนธรรมดนตรี และสังคมวัฒนธรรมในพื้นที่ต่าง ๆ ของภาคเหนือตอนล่าง งานเหล่านี้เป็นฐานความรู้สำคัญในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ภาพรวมของหนังสือเล่มนี้ ทั้งยังช่วยให้สามารถวางประเด็นเรื่องพื้นที่รอยต่ออัตลักษณ์ การสืบทอด และพลวัตการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรอบด้านยิ่งขึ้น

ท้ายที่สุด คณะผู้เขียนขอขอบคุณผู้เกี่ยวข้องทุกท่านที่ให้กำลังใจและสนับสนุนการทำงานอย่างต่อเนื่อง หากหนังสือเล่มนี้มีคุณภาพต่อการศึกษาดนตรีภาคเหนือตอนล่างและวัฒนธรรมดนตรีในมิติใด ผู้เขียนขอมอบความดีนั้นแก่ผู้ที่มีส่วนในการสืบทอดเสียงเหล่านี้ในพื้นที่จริง สำหรับข้อบกพร่องใด ๆ ที่อาจปรากฏอยู่ ผู้เขียนขอน้อมรับไว้เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการศึกษาต่อไป

วิษณุ บุญรอด
ชิษณุพงศ์ อินทร์แก้ว

สารบัญ

บทที่ 00	บทนำ.....	1
--------------------	-----------	---

บทที่ 01	เสียงจากหัวเมืองฝ่ายเหนือ	13
	♦ ภูมิศาสตร์ของเสียงและระบบนิเวศทางดนตรี	16
	♦ ประวัติศาสตร์นิพนธ์กับเสียงที่ถูกทำให้เบาบาง.....	22
	♦ รอยต่อ ความเป็นลูกผสม และการปะทะสังสรรค์	26
	♦ ดนตรีกับอัตลักษณ์ของเมือง ชุมชน และชาติพันธุ์	32
	♦ การเมืองของเสียงในพื้นที่สาธารณะ.....	37
	♦ กรณีศึกษาความหลากหลายเชิงพื้นที่	43
	♦ บทสรุป	48

บทที่ 02	เปิดมุมมองดนตรีภาคเหนือตอนล่าง : จากความทรงจำสู่วิถีปัจจุบัน	53
--------------------	---	----

- ♦ นิเวศวิทยาทางดนตรี : เสียงสะท้อนจากสายน้ำ
และชุมชน.....
- ♦ พื้นที่รอยต่อทางวัฒนธรรม : การปะทะสังสรรค์
ของผู้คน.....
- ♦ ร่องรอยจากอดีตและข้อจำกัดของหลักฐาน.....
- ♦ ศิลปะการขับขานและความรู้เชิงปฏิบัติ.....

- ♦ ดนตรีในฐานะมรดกที่มีชีวิต66
- ♦ บทสรุป69

บทที่ 03

เสียงสะท้อนจากกลุ่มน้ำ : ภูมิทัศน์ดนตรี ที่มีเคยหยุดนิ่ง73

- ♦ พื้นที่ราบลุ่มกับระบบเสียงของชุมชน75
- ♦ มังคละ : พิษณุโลก สุโขทัย และอุดรดิตถ์81
- ♦ พิจิตรและนครสวรรค์ : ดนตรีจีน เมืองการค้า
และเทศกาล85
- ♦ เพลงพื้นบ้านทำโป อูทัยธานี : เสียงของเมืองรอง
และลุ่มน้ำสะแกกรัง88
- ♦ เถรวงและดนตรีงานชุมชน : การปรับตัวของเสียง
ร่วมสมัย97
- ♦ บทสรุป99

บทที่ 04

พื้นที่ภูเขาและชายแดน : วิถีชีวิต ความเชื่อ และพลวัตทางวัฒนธรรม105

- ♦ พื้นที่สูงในฐานะระบบเสียงเฉพาะ107
- ♦ ดนตรีกับความทรงจำร่วมและประวัติศาสตร์
บอกเล่า108
- ♦ ม้ง : แคน พิธีกรรม ปีใหม่ งานศพ
และเครือญาติ111
- ♦ เมี่ยน : ดนตรีพิธีกรรมและลำดับความรู้
ภายในชุมชน114

- ♦ ปากะเกะญอ (กะเหรี่ยง) : เสียงพินแห่งขุนเขา
และวิถีแห่งความเรียบง่าย 116
- ♦ ตากและพื้นที่ชายแดน : การเคลื่อนย้ายของเสียง 119
- ♦ ดนตรีตึบแก่ง เพชรบูรณ์ : พิธีกรรม ความเชื่อ
และการสืบทอด 124
- ♦ บทสรุป : เสียงแห่งขุนเขาที่ยังกึกก้องและท้าทาย
กาลเวลา 127

บทที่ **05** **พลวัตการเปลี่ยนแปลงและการปรับตัว 131**

- ♦ การสืบทอดและการปรับตัวในโลกสมัยใหม่ 136
- ♦ มังคละจากชุมชนสู่โรงเรียน เวที และอัตลักษณ์
จังหวัด 139
- ♦ ดนตรีชาติพันธุ์กับการท่องเที่ยวและสิทธิ
ทางวัฒนธรรม 142
- ♦ แตรวงและดนตรีลูกผสม : นวัตกรรมเสียงและ
การปรับตัวในพื้นที่ราบลุ่ม 144
- ♦ เศรษฐกิจสร้างสรรค์และตลาดวัฒนธรรม 151
- ♦ เพลงพื้นบ้านในภาคเหนือตอนล่าง : พื้นที่เสียง
อำนาจและการต่อรองในสังคมร่วมสมัย 160
- ♦ บทสรุป 170

06

บทที่

จากจารีตนิยมสู่พรมแดนใหม่ : ข้อถกเถียง และช่องว่างการศึกษา 177

- ♦ พหุลักษณะทางวัฒนธรรมและข้อจำกัด
ของกรอบจารีตนิยม184
- ♦ มหรสพร่วมสมัย ตลาดงานดนตรี และชีวิตของ
นักดนตรี.....191
- ♦ การถ่ายทอดทางวัฒนธรรมและบทบาทของสถาบัน...198
- ♦ พื้นที่ สถานที่ และหน้าที่ทางสังคมของดนตรี
ในภาคเหนือตอนล่าง208
- ♦ สถานะองค์ความรู้ ช่องว่าง และทิศทางการศึกษา
ดนตรีภาคเหนือตอนล่าง216
- ♦ บทสรุปส่งท้าย : สู่พรมแดนใหม่ของการศึกษาดนตรี
ในพื้นที่รอยต่อ226

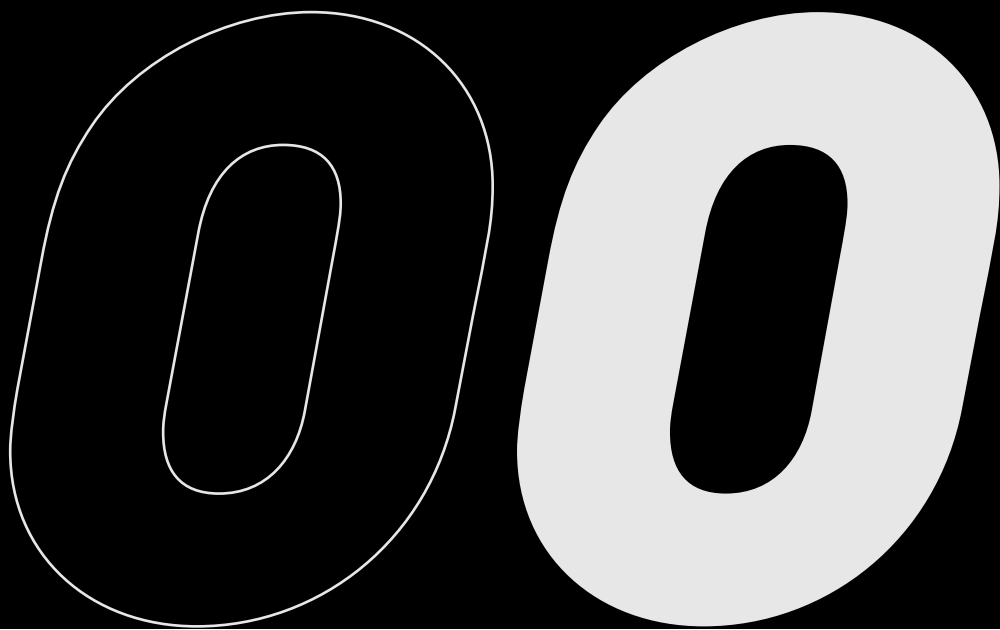
เอกสารอ้างอิง 231

อภิธานศัพท์.....236

ดัชนี / วรรณคดี 240

ประวัติผู้เขียน.....245

ບຸກຄົນ

ภาคเหนือตอนล่างเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญต่อการทำความเข้าใจประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของสังคมไทยในหลายระดับพื้นที่นี้มิได้มีฐานะเป็นเพียงเขตภูมิศาสตร์ระหว่างภาคเหนือกับภาคกลาง หากเป็นบริเวณที่เมืองเก่า ลุ่มน้ำ เส้นทางการค้า พื้นที่สูง ชุมชนชาติพันธุ์ และเขตชายแดนเชื่อมโยงกันอย่างซับซ้อน ความสัมพันธ์ดังกล่าวทำให้ภาคเหนือตอนล่างเป็นพื้นที่ที่มีการเคลื่อนผ่านของผู้คน ภาษา ความเชื่อ พิธีกรรม ระบบเศรษฐกิจ และอำนาจทางวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตาม ในมิติของการศึกษาดนตรี พื้นที่นี้ยังมักปรากฏอย่างกระจัดกระจาย งานศึกษาจำนวนหนึ่งให้ความสำคัญกับดนตรีเฉพาะประเภท เฉพาะพื้นที่ หรือเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ แต่ยังมีพื้นที่สำหรับการสังเคราะห์ภาพรวมที่แสดงให้เห็นว่าเสียงเหล่านี้สัมพันธ์กันอย่างไรในระดับภูมิภาค การเขียนหนังสือเล่มนี้จึงตั้งอยู่บนความพยายามที่จะมองดนตรีภาคเหนือตอนล่างในฐานะ “ภูมิทัศน์ดนตรี” มิใช่ในฐานะรายการของดนตรีพื้นบ้านแยกส่วน

คำว่า “ภูมิทัศน์ดนตรี” ในหนังสือเล่มนี้หมายถึงระบบความสัมพันธ์ระหว่างเสียง พื้นที่ ผู้คน พิธีกรรม ความทรงจำ อัตลักษณ์ เศรษฐกิจวัฒนธรรม และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ดนตรีจึงมิได้ถูกพิจารณาเฉพาะในฐานะผลงานทางศิลปะ เครื่องดนตรี หรือทำนองเพลง แต่ถูกมองในฐานะปฏิบัติการทางสังคมที่เกิดขึ้นในพื้นที่จริง มีผู้เล่น ผู้ฟัง ผู้ถ่ายทอด ผู้จัดการ และชุมชนที่ให้ความหมายแก่เสียงนั้นอยู่เสมอ

เมื่อมองจากกรอบดังกล่าว ภาคเหนือตอนล่างมิได้เงียบงันทางดนตรี ตรงกันข้าม พื้นที่นี้มีเสียงจำนวนมากที่ดำรงอยู่ร่วมกัน ทั้งมังคละในงานบุญ ดนตรีจีนและล่อไกวในเมืองการค้า เพลงพื้นบ้านท่าโปะในลุ่มน้ำสะแกกรัง ดนตรีม้งและเมี่ยนในพื้นที่สูง ดนตรีตื๋บเก้ง

บทที่ 1

เสียงจากหัวเมืองฝ่ายเหนือ

01

ภาคเหนือตอนล่างเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญในการทำ ความเข้าใจวัฒนธรรมดนตรีไทยให้หลุดพ้นจากพันธนาการแบบ “ลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา หรือกรุงเทพฯ เป็นศูนย์กลาง” โดยรอยต่อของเมืองเก่า ลุ่มน้ำ เมืองท่า และชนชาอันเป็นที่ตั้งอยู่ของหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งลุ่มเสี่ยงที่ก้องกังวานในปริณิณทลนี้มีอาจถูกรวบยอดให้กลายเป็นระบบเดี่ยวหากแต่คือ การก่อร่างสร้างขึ้นของความหลากหลายของเสียง ที่มีพลวัตรที่สัมพันธ์กับทั้งเงื่อนไขทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ พิธีกรรม และอัตลักษณ์ของผู้คนในแต่ละพื้นที่ เป็นพื้นที่ที่ผู้คน ใช้ขับเน้นอัตลักษณ์และแสวงหาความปรารถนา ท่ามกลางความจริง อันซับซ้อนที่ปฏิเสธการถูกแซ่แซ้งจากศูนย์กลางอำนาจ

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณางานศึกษาดนตรีไทยในภาพรวม จะพบว่าภาคเหนือตอนล่างมักไม่ได้รับการวางตำแหน่งในฐานะภูมิภาค ดนตรีที่มีระบบความหมายของตนเองอย่างชัดเจน หากกล่าวถึง “ดนตรีภาคเหนือ” ความสนใจจำนวนมากมักมุ่งไปยังล้านนา ซึ่งมีภาพจำทางวัฒนธรรมเข้มแข็ง ทั้งในด้านเครื่องดนตรี ภาษา ประเพณี และแบบแผนการแสดง ขณะที่หากกล่าวถึงดนตรีไทยในฐานะแบบแผนทาง ศิลปะ ความสนใจมักโยกกลับไปสู่ดนตรีราชสำนักหรือดนตรีไทยส่วน กลางที่มีระบบการถ่ายทอดและการบันทึกชัดเจนกว่า

ผลจากการจัดวางเช่นนี้ทำให้ดนตรีของภาคเหนือตอนล่าง จำนวนมากปรากฏในฐานะข้อมูลเฉพาะจุด มากกว่าจะถูกสังเคราะห์ เป็นภาพรวมระดับภูมิภาค มังคละมักถูกศึกษาในฐานะดนตรีพื้นถิ่น ของพิษณุโลก สุโขทัย หรืออุตรดิตถ์ ดนตรีจึงถูกอธิบายในกรอบของ ชุมชนจีนและเทศกาล ดนตรีมังหรือเมี้ยนถูกจัดอยู่ในหมวดดนตรี ชาติพันธุ์ เพลงทำโปงลางในฐานะเพลงพื้นบ้านท้องถิ่น ส่วนต๊อบแก้ง หรือแตงวอกก็ปรากฏในงานศึกษาเฉพาะพื้นที่ การศึกษาลักษณะนี้

บทที่ 2

**เปิดมุมมองดนตรีภาคเหนือ
ตอนล่าง : จากความทรงจำ
สู่วิถีปัจจุบัน**

บทที่ 1 ได้เสนอภาพรวมของภาคเหนือตอนล่างในฐานะพื้นที่หลายเสียง ดนตรีในพื้นที่นี้มิได้ประกอบด้วยระบบเดียว หากเกิดจากการซ้อนทับกันของกลุ่มน้ำ เมืองเก่า เมืองการค้า พื้นที่สูง ชายแดน ชุมชนชาติพันธุ์ และสถาบันสมัยใหม่ การจะเข้าใจดนตรีเหล่านี้จึงไม่อาจอาศัยเพียงการจำแนกประเภทดนตรีหรือเครื่องดนตรี แต่ต้องมีการรอบมุ่มมองที่ช่วยให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างเสียงกับชีวิตทางสังคมของผู้คน

บทนี้ทำหน้าที่วางกรอบการอ่านดังกล่าว โดยมุ่งอธิบายว่าดนตรีภาคเหนือตอนล่างควรถูกศึกษาอย่างไรจึงจะไม่ลดทอนความหมายของมันให้เหลือเพียง “ของเก่า” “การแสดงพื้นบ้าน” หรือ “เอกลักษณ์ท้องถิ่น” แบบตายตัว ประเด็นสำคัญคือ ดนตรีในพื้นที่นี้มีชีวิตอยู่ในความสัมพันธ์หลายระดับ ทั้งความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ พิธีกรรม ความทรงจำของชุมชน การเคลื่อนย้ายของผู้คน การจัดการของสถาบัน และการเปลี่ยนแปลงของโลกสมัยใหม่

แนวคิดที่ผู้เขียนใช้ในบทนี้จะไม่ถูกนำเสนอในลักษณะทฤษฎีหนักหรือแยกขาดจากกรณีศึกษา แต่จะใช้เป็นเครื่องมือช่วยฟังเสียงในพื้นที่ให้ละเอียดขึ้น แนวคิดสำคัญ ได้แก่ นิเวศวิทยาทางดนตรี พื้นที่รอยต่อทางวัฒนธรรม ร่องรอยทางประวัติศาสตร์ ศิลปะการขับขานมรดกที่มีชีวิต และพลวัตการปรับตัว แนวคิดเหล่านี้มีเป้าหมายเดียวกันคือช่วยให้เข้าใจว่าดนตรีมิได้เป็นเพียงผลผลิตทางศิลปะ หากเป็นระบบความรู้และการปฏิบัติทางสังคมที่ผู้คนสร้าง ใช้ และปรับความหมายอยู่ตลอดเวลา

การวางกรอบเช่นนี้มีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับภาคเหนือตอนล่าง เพราะดนตรีจำนวนมากในพื้นที่นี้ไม่ได้อยู่ในรูปแบบที่มีเอกสารรองรับอย่างสมบูรณ์ ความรู้จำนวนมากอยู่กับ ผู้ประกอบพิธี นักดนตรี ศิลปินพื้นบ้าน และชุมชน การศึกษาดนตรีจึงต้องฟังทั้งเสียงที่ถูกบันทึกไว้ในงานวิชาการ และเสียงที่ยังดำรงอยู่ในวิถีปฏิบัติจริงของพื้นที่

บทที่ 3

**เสียงสะท้อนจากกลุ่มน้ำ
ภูมิทัศน์ดนตรีที่มีเคยหยุดนิ่ง**

03

บทที่ 1 ได้วางภาพรวมของภาคเหนือตอนล่างในฐานะพื้นที่หลายเสียง ส่วนบทที่ 2 ได้เสนอกรอบการมองดนตรีในฐานะระบบความสัมพันธ์ที่มีชีวิต บทนี้ผู้เขียนจะพาผู้อ่านขยับเข้าสัมผัสสู่พื้นที่เฉพาะมากขึ้น คือ พื้นที่ราบลุ่ม ซึ่งเป็นฐานสำคัญของเมืองเก่า เมืองการค้า งานบุญ งานศาลเจ้า เพลงพื้นบ้าน และดนตรีงานชุมชนในภาคเหนือตอนล่าง

พื้นที่ราบลุ่มในบทนี้ไม่ได้หมายถึงพื้นที่ทางกายภาพเพียงอย่างเดียว หากหมายถึงระบบสังคมที่เกิดขึ้นรอบลำนํ้า วัด ตลาด ศาลเจ้า ถนน ขบวนแห่ และลานชุมชน เสียงดนตรีในพื้นที่ลักษณะนี้มักมีความเป็นสาธารณะสูง ผู้คนสามารถรับรู้ เข้าร่วม หรือเกี่ยวข้องได้โดยตรง ดนตรีจึงทำหน้าที่มากกว่าการให้ความบันเทิง เพราะเกี่ยวข้องกับพิธีกรรม การรวมตัว ความทรงจำ อัตลักษณ์ และเศรษฐกิจของเมืองและชุมชน

บทนี้ ผู้เขียนได้กรณีศึกษา 4 กลุ่ม ได้แก่ มังคละในพิษณุโลก สุโขทัย และอุตรดิตถ์ ดนตรีจีนและล่อแก้วในพิจิตรและนครสวรรค์ เพลงพื้นบ้านทำโป้ในอุทัยธานี และแต้แรวกับดนตรีงานชุมชนร่วมสมัย กรณีเหล่านี้มิได้ถูกนำมาเรียงเพื่อแสดงรายชื่อดนตรีประจำจังหวัด แต่เพื่ออธิบายว่า “ลุ่มน้ำ” ทำให้เสียงทำงานทางสังคมอย่างไร และเสียงเหล่านั้นเปลี่ยนความหมายอย่างไรเมื่อเข้าสู่โรงเรียน เทศกาล เวทีการท่องเที่ยว และระบบเศรษฐกิจวัฒนธรรม

ข้อเสนอหลักของบทนี้คือ ดนตรีจากพื้นที่ราบลุ่มภาคเหนือตอนล่างมีลักษณะเป็น เสียงของการรวมตัว เสียงเหล่านี้ทำให้ชุมชนเห็นตนเอง ได้ยินตนเอง และจัดวางความสัมพันธ์ระหว่างคน พื้นที่ และพิธีกรรมได้อย่างเป็นรูปธรรม ไม่ว่าจะเป็นเสียงมังคละในขบวนแห่ เสียงล่อแก้วในงานศาลเจ้า เสียงเพลงทำโป้ในวงขับขาน หรือเสียงแต้แรว

บทที่ 4

**พื้นที่ภูเขาและชายแดน
วิถีชีวิตความเชื่อและพลวัต
ทางวัฒนธรรม**

บทที่ 3 ได้พิจารณาดนตรีในพื้นที่ราบลุ่มของภาคเหนือตอนล่าง ซึ่งมีลักษณะเด่นคือเสียงที่เปิดสู่พื้นที่สาธารณะ วัด ตลาด ศาลเจ้า ลานชุมชน และชบวนแห่ บทนี้จะเปลี่ยนจุดสนใจไปยังพื้นที่อีกระบบหนึ่ง คือ พื้นที่ภูเขและชายแดน ซึ่งมีเงื่อนไขทางดนตรีแตกต่างออกไปอย่างมีนัยสำคัญ

เมื่อก้าวถึงพื้นที่ภูเขและชายแดนของภาคเหนือตอนล่าง ซึ่งครอบคลุมจังหวัดตาก เพชรบูรณ์ อุตรดิตถ์ และกำแพงเพชร เรามีได้กำลังพูดถึงเพียงเส้นแบ่งทางภูมิศาสตร์ที่มีความสูงชันเท่านั้น แต่กำลังกล่าวถึงพื้นที่ที่มีความสลับซับซ้อนทางวัฒนธรรมอย่างยิ่ง บริเวณนี้เป็นที่อยู่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์หลากหลายกลุ่ม เช่น ม้ง เมี่ยน (เย้า) ลีซอ และปกากะญอ ซึ่งแต่ละกลุ่มต่างมีอัตลักษณ์ทางดนตรีที่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติอย่างลึกซึ้ง ภูมิทัศน์ของทิวเขา ถนนธงชัยและเพชรบูรณ์จึงมิได้มีเพียงเสียงของลมและสายน้ำ แต่ยังกึกก้องไปด้วยเสียงแคน เสียงปี่ และเสียงขับลำนำที่บอกเล่าเรื่องราวการดำรงอยู่ของผู้คน ดนตรีในพื้นที่นี้จึงมิได้ทำหน้าที่เหมือนดนตรีงานบุญหรืองานเทศกาลในที่ราบทั้งหมด หากเกี่ยวข้องกับความทรงจำร่วม เครือญาติ บรรพบุรุษ โลกวิญญูณ พิธีกรรมรักษาโรค และการธำรงอัตลักษณ์ของชุมชน (Miller & Shahriari, 2020)

ความสำคัญของดนตรีในพื้นที่ภูเขและชายแดนอยู่ที่การทำให้เห็นว่า ภูมิทัศน์ดนตรีภาคเหนือตอนล่างมิได้มีแต่เสียงที่มุ่งสู่ผู้ชมภายนอกหรือพื้นที่สาธารณะ แต่ยังมีเสียงที่ทำงานภายในระบบความเชื่อของชุมชน เสียงบางประเภทไม่ได้มีไว้เพื่อการแสดงทั่วไป เสียงบางประเภทไม่อาจแยกออกจากพิธีกรรม และเสียงบางประเภทต้องอาศัยผู้รู้เฉพาะกลุ่มจึงจะเข้าใจความหมายได้อย่างถูกต้อง

บทที่ 5

**พลวัตการเปลี่ยนแปลง
และการปรับตัว**

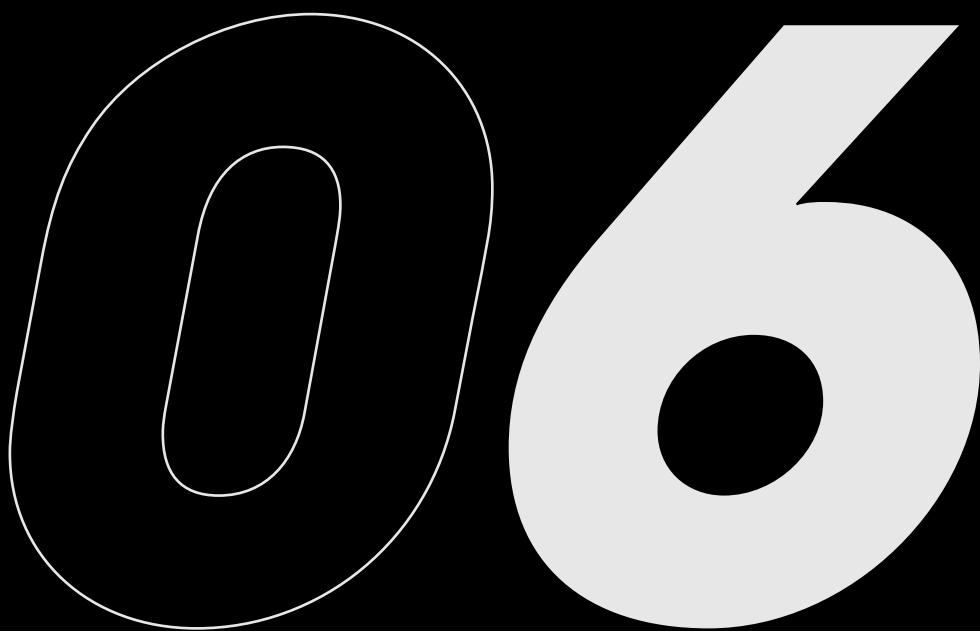
05

ดนตรีมิได้ดำรงอยู่อย่างโดดเดี่ยวหรือลอยตัวอยู่เหนือบริบททางสังคม หากแต่เป็นผลผลิตที่เข้มข้นของกระบวนการทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่สั่งสมมาอย่างยาวนาน ในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างซึ่งเป็นจุดบรรจบของวัฒนธรรมที่หลากหลาย ดนตรีทำหน้าที่เสมือนกระจกเงาที่สะท้อนภาพโครงสร้างสังคมที่มีความซับซ้อนและเคลื่อนไหว ดังที่ Miller & Shahriari (2020) ได้อธิบายไว้ว่าตลอดประวัติศาสตร์ การเคลื่อนย้ายถิ่นฐานของมนุษย์โลกใบนี้เต็มไปด้วย ดนตรีที่เชื่อมโยงผู้คนและวัฒนธรรมเข้าด้วยกัน การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับดนตรีในพื้นที่นี้จึงมีความสัมพันธ์อย่างแยกไม่ออกกับพลวัตของโครงสร้างสังคมสมัยใหม่ ไม่ว่าจะเป็นการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่เปลี่ยนวิธีการผลิตจากการยังชีพสู่การตลาด หรือความก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่ไร้พรมแดน ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อรูปแบบการผลิตและการนิยามความหมายของดนตรีอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในแง่นี้ ดนตรีจึงมิได้ตกอยู่ในสถานะของผู้ถูกกระทำ แต่ยังทำหน้าที่เป็นพื้นที่ปฏิบัติการที่ผู้คนใช้ในการเจรจาต่อรองและปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป

บทที่ผ่านมาได้แยกพิจารณาระบบเสียงของพื้นที่ราบลุ่มพื้นที่ภูเขา และชายแดน เพื่อให้เห็นว่าดนตรีภาคเหนือตอนล่างมิได้มีลักษณะเดียวกันทั้งหมด บทนี้จะเปลี่ยนจากการพิจารณาเชิงพื้นที่มาสู่การวิเคราะห์พลวัตของการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นประเด็นร่วมของดนตรีแทบทุกประเภทในภูมิภาคนี้ ดนตรีพื้นถิ่นไม่เคยหยุดนิ่ง แม้ดนตรีบางชนิดจะถูกเรียกว่า “ดั้งเดิม” หรือ “มรดก” แต่ในชีวิตจริง ดนตรีเหล่านี้ต้องเผชิญการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งจากโรงเรียน เวทีประกวด การท่องเที่ยว หน่วยงานวัฒนธรรม เทคโนโลยีเสียง สื่อสังคมออนไลน์ เศรษฐกิจงานจ้าง และการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตชุมชน หากพิจารณา

บทที่ 6

จากจารีตนิยมสู่พรมแดนใหม่
ข้อตกเถียง
และช่องว่างการศึกษา

หนังสือเล่มนี้ได้เดินทางจากภาพรวมของหัวเมืองฝ่ายเหนือ ไปสู่พื้นที่ราบลุ่ม พื้นที่ภูเขา พื้นที่ชายแดน และพลวัตความเปลี่ยนแปลง ทางดนตรีในภาคเหนือตอนล่าง ตลอดเส้นทางดังกล่าว ดนตรีปรากฏ ในหลายสถานะ ทั้งมรดกทางวัฒนธรรม เครื่องมือประกอบพิธีกรรม พื้นที่ของความบันเทิง อัตลักษณ์ของชุมชน แรงงานทางวัฒนธรรม และทุนในระบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ดังนั้น บทสุดท้ายของหนังสือ จึงไม่ควรทำหน้าที่เพียงสรุปซ้ำว่าแต่ละพื้นที่มีดนตรีประเภทใดบ้าง หากควรใช้พื้นที่นี้เพื่อตั้งคำถามที่ลึกกว่าเดิมว่า งานศึกษาดนตรี ภาคเหนือตอนล่างที่ผ่านมาได้สร้างความรู้อะไรไว้บ้าง ยังติดอยู่กับ ข้อจำกัดใด และควรเคลื่อนไปสู่ทิศทางใดต่อไป

ตลอดหลายทศวรรษที่ผ่านมา การศึกษาดนตรีในภาคเหนือ ตอนล่างได้ก่อให้เกิดคลังข้อมูลที่มีคุณภาพอย่างยิ่งต่อการทำความเข้าใจรากเหง้าทางวัฒนธรรมของภูมิภาค งานจำนวนมากช่วยบันทึก ประวัติความเป็นมา ลักษณะเครื่องดนตรี รูปแบบการบรรเลง บทเพลง พิธีกรรม และกลุ่มผู้สืบทอดไว้เป็นหลักฐานสำคัญ หากปราศจากงาน เหล่านี้ ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับม้งคละ ตับเก่ง เพลงพื้นบ้าน ดนตรี ชาติพันธุ์ แตรวง หรือดนตรีพิธีกรรมในห้องถิ่นต่าง ๆ คงไม่อาจปรากฏ เป็นองค์ความรู้ที่จับต้องได้ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในเชิงวิพากษ์ จะพบว่าองค์ความรู้ส่วนใหญ่ยังคงกระจุกตัวอยู่ภายใต้กรอบอนุรักษ นิยม ที่มุ่งเก็บรวบรวมและจรรโลงมรดกทางวัฒนธรรม มากกว่าทำ ความเข้าใจดนตรีในฐานะกระบวนการทางสังคมที่เคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลง และต่อรองอยู่ตลอดเวลา

ข้อจำกัดสำคัญของการอบการศึกษาดังกล่าวคือ การมองดนตรี ในฐานะวัตถุที่หยุดนิ่ง มีรูปแบบดั้งเดิมอันสมบูรณ์ และควรรักษาไว้ ไม่ให้เปลี่ยนแปลง การมองเช่นนี้มีประโยชน์ในแง่การบันทึกข้อมูล

รองศาสตราจารย์ ดร.วิษณุ บุญรอด

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ผู้เขียนมีความสนใจต่อบทบาทของดนตรีในฐานะเครื่องมือทางสังคมที่สามารถนำไปใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้คนได้จริง ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงด้านความงามหรือความบันเทิงเท่านั้น ตลอดเส้นทางการทำงานวิชาการ ผู้เขียนมุ่งนำองค์ความรู้ทางดนตรีไปเชื่อมกับการสร้างนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะ โดยเฉพาะการใช้ดนตรีกับผู้สูงอายุและชุมชน ผ่านงานวิจัยและสิ่งประดิษฐ์ที่เน้นการนำไปใช้ได้ ในสถานการณ์จริง ความสนใจดังกล่าวสะท้อนความเชื่อของผู้เขียนว่าดนตรีสามารถสร้างผลกระทบต่ชีวิตผู้คนได้อย่างเป็นรูปธรรม

อีกด้านหนึ่งของเส้นทางชีวิต ผู้เขียนเป็นคนจากภาคอีสาน ที่ย้ายมาปักหลักใช้ชีวิตและทำงานในภาคเหนือตอนล่าง การเปลี่ยนพื้นที่ชีวิตนี้ทำให้ผู้เขียนค่อย ๆ สนใจภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมที่แตกต่างและหลากหลายของภูมิภาคนี้ โดยเฉพาะสำเนียงดนตรีในพื้นที่รอยต่อ 9 จังหวัด ซึ่งกลายเป็นคำถามสำคัญที่ติดตามอยู่ในความคิดของผู้เขียนมาโดยตลอด ความสนใจดังกล่าวได้รับการต่อยอดเมื่อรองศาสตราจารย์ ดร.ชัยพงษ์ สำเนียง ชักชวนให้เข้าร่วมทีมวิจัยประวัติศาสตร์สังคมฯ นับเป็นโอกาสสำคัญที่ทำให้ผู้เขียนได้นำความรู้ทางดนตรีมาใช้ทำความเข้าใจ

เข้าใจเสียงของอดีตและปัจจุบัน จากเดิมที่เป็นคนนอกผู้เฝ้าสังเกต ค่อย ๆ ขยับมาสู่บทบาทของผู้ร่วมบันทึกและถ่ายทอดเรื่องราวของผู้คนในพื้นที่นี้

หนังสือเล่มนี้จึงเป็นผลจากการทำงานที่ผสมผสานความรู้ทางดนตรี เข้ากับความสนใจทางสังคม ผู้เขียนใช้ดนตรีเป็นช่องทางในการมองผู้คน ชุมชน และความเปลี่ยนแปลงของภาคเหนือตอนล่าง ขณะเดียวกันก็ใช้ บริบททางสังคมเป็นฐานในการอธิบายความหมายของดนตรี งานเขียน ชิ้นนี้มุ่งถ่ายทอดเรื่องราวของคนและเสียงในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง อย่างตรงไปตรงมา พร้อมทั้งหวังว่าจะเป็นจุดเริ่มต้นให้แก่ นิสิต นักศึกษา และผู้สนใจ ได้ตั้งคำถามต่อดนตรีที่ตนคุ้นเคย และมองเห็นประเด็น ใหม่ ๆ ที่ยังรอการศึกษา เพื่อให้การศึกษาดนตรีไทยไม่หยุดอยู่เพียง การอนุรักษ์ของเก่า แต่สามารถสร้างข้อถกเถียงที่สัมพันธ์กับสังคม ร่วมสมัยได้มากขึ้น

อาจารย์ ดร.วิชณพงศ์ อินทร์แก้ว

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ในฐานะนักวิชาการดนตรีรุ่นใหม่ ที่มีพื้นฐานมาจากการทำงานทาง การเมือง ผู้เขียนมีความสนใจกับความสัมพันธ์ระหว่างดนตรีกับโครงสร้างสังคม โดยเฉพาะประเด็นอำนาจ การเมือง ความเหลื่อมล้ำ และความเสมอภาค ผู้เขียนมองว่า ดนตรีไม่ใช่เพียงความบันเทิงหรือศิลปะเพื่อความรื่นรมย์เท่านั้น แต่เป็นพื้นที่ที่ผู้คนใช้แสดงความคิดเห็นต่อความหมาย และสะท้อนเงื่อนไขทางสังคมในแต่ละยุคสมัย ความสนใจนี้ปรากฏในงานวิจัยหลายด้าน ตั้งแต่การวิเคราะห์แนวคิดรัฐสวัสดิการในบทเพลง การศึกษาบทบาทและการต่อรองอำนาจของผู้หญิงในพื้นที่ท้องถิ่น ไปจนถึงพลวัตของวัฒนธรรมหมอลำในบริบทโลกาภิวัตน์

การเข้าร่วมทีมวิจัยโครงการประวัติศาสตร์สังคมฯ เปิดโอกาสให้ผู้เขียนได้ศึกษาพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างในฐานะพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่มีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ผู้เขียนนำมุมมองทางทฤษฎีสังคมสมัยใหม่มาใช้พิจารณาปรากฏการณ์ดนตรีในพื้นที่รอยต่อ เพื่อทำความเข้าใจเสียงที่มักถูกมองข้าม ไม่ว่าจะเป็นเสียงของกลุ่มเปราะบาง เสียงของวัฒนธรรมประชานิยมในงานวัด หรือเสียงของนักดนตรีและชุมชนที่ต้องต่อรองกับระบบเศรษฐกิจ การทำงาน

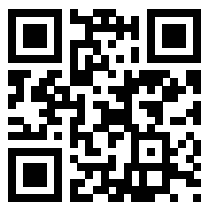
ดังกล่าวมุ่งชี้ให้เห็นว่า ดนตรีในภาคเหนือตอนล่างไม่ได้หยุดนิ่งอยู่กับอดีต แต่มีความเคลื่อนไหว เชื่อมโยงกับสังคมร่วมสมัย และสัมพันธ์กับกระแสโลกาภิวัตน์อย่างชัดเจน

หนังสือเล่มนี้จึงเป็นงานเขียนที่เกิดจากการผจญมุมมองของนักวิชาการรุ่นใหม่เข้ากับฐานทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของพื้นที่ ผู้เขียนต้องการท้าทายกรอบคิดเดิมในการศึกษาดนตรี และเสนอให้มองดนตรีในฐานะเครื่องมือสำคัญในการทำความเข้าใจสังคมมากกว่าจะมองเป็นเพียงมรดกทางศิลปะที่ต้องเก็บรักษาไว้เท่านั้น ผู้เขียนหวังว่างานชิ้นนี้จะช่วยกระตุ้นให้นักศึกษาและผู้อ่านมองเห็นพลังของดนตรีในการอธิบายความเปลี่ยนแปลงของสังคม และเห็นความเป็นไปได้ของการใช้ดนตรีเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนสังคมไปสู่ความเท่าเทียมมากขึ้น

สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยนเรศวร

สั่งซื้อหนังสือออนไลน์ จัดส่งถึงบ้านสะดวกรวดเร็ว

สั่งซื้อทันที

กรณีต้องการสั่งซื้อหนังสือปริมาณมาก หรือเข้ายื่นเรื่องติดต่อได้ที่
ฝ่ายจัดจำหน่ายสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร

✉ nuph@nu.ac.th 📞 สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร
☎ 0 5596 8833-8836 📧 nu_publishing

NUPH
online store
www.nupress.grad.nu.ac.th

... ภาคเหนือตอนล่างไม่ใช่พื้นที่เสี่ยง หากเป็นภูมิภาคของเสียงหลากหลาย
ทั้งเสียงจากวัด ศาลเจ้า ลำน้ำ เมืองการค้า พื้นที่ภูเขา ชายแดน
พิธีกรรม ชาติพันธุ์ งานชุมชน และมรดกพร้อมสมัย

ภูมิทัศน์ดนตรีภาคเหนือตอนล่าง : ความหลากหลายบนรอยต่อทางวัฒนธรรม

ชวนมองดนตรีท้องถิ่นในฐานะภูมิทัศน์เสียงที่หลากหลาย
ไม่ใช่เพียงประเภทเพลง เครื่องดนตรี หรือการแสดง
แต่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างเสียงกับพื้นที่ ผู้คน ความเชื่อ เศรษฐกิจ อัตลักษณ์
และความเปลี่ยนแปลงของสังคม

หนังสือเล่มนี้พาผู้อ่านสำรวจมรดก ดนตรีจีน
เพลงพื้นบ้าน เค่งมั่ง ดนตรีเมียน ดับแก่ง
แตรวง เครื่องเสียง รถแห่ และเสียงจากชายแดน เพื่อให้เห็นว่าดนตรี
ไม่ได้เป็นเพียงมรดกของอดีต แต่เป็นชีวิตของผู้คนที่ยังต่อรงปรับตัว
และสร้างความหมายใหม่อยู่เสมอ

เพราะการฟังดนตรีภาคเหนือตอนล่าง คือการฟังสังคมไทยในอีกมิติหนึ่ง
มิติที่ประวัติศาสตร์ ความทรงจำ อำนาจ และอนาคตของ
วัฒนธรรมท้องถิ่นยังคงเคลื่อนไหวอยู่ในเสียง . .

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร
Naresuan University Publishing House

